

професійними знаннями, але й мати глибокі методологічні знання, щоб вміти самостійно приймати рішення для розв'язання проблем на виробництві і брати відповідальність на себе за їх реалізацію. Гуманітарна підготовка фахівця є підґрунтям для зміцнення професійної компетентності фахівця. Для розвитку та впровадження гуманістичної концепції в навчально-виховний процес покликані викладачі гуманітарних дисциплін.

Студенти в процесі підготовки повинні оволодіти певною критичністю мислення, вмінням оцінювати те, що треба пізнати, вмінням пов'язати теоретичні знання із практикою, співпрацювати з людьми, розвинути здібності до сприйняття і адаптації в умовах різних видів професійної діяльності

З. А. Сивогракова

ОСОБЛИВОСТІ РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ І ДЕТЕРМІНАНТ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ У СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Розробка дієвих психолого-педагогічних підходів щодо розвитку особистості фахівця, який відповідає у своїх професійних якостях сучасним суспільним ринковим очікуванням, вимагає з'ясування психологічних критеріїв, яким він має відповідати, сучасного розуміння змісту понять психологічної й професійної компетентності, професіоналізму, професійної готовності, професійного самовизначення тощо.

З огляду на розуміння взаємозв'язку професійного й особистісного розвитку людини у межах психології праці (Є. А. Клімов, Н. С. Пряжников), психіка людини розуміється як така, що сповнена конкретним професійним змістом, адже у процесі професійного навчання, накопичення досвіду роботи відбуваються зрушення в усій індивідуально-особистісній будові психіки людини. Професіоналізм розуміється не лише як досягнення людиною високих показників у професійній діяльності, але й як певний вияв її професійної мотивації, професійного мислення, системи прагнень, ціннісних орієнтацій тощо.

Вагоме місце у формуванні особистості професіонала посідає феномен професійного самовизначення. Поняття професійного самовизначення у дослідженнях і практиці минулих років (і до певної міри на сучасному етапі), особливо в контексті розгляду вікових особливостей професійного становлення особистості в підлітковому і юнацькому вікових періодах, розумілося науковцями як процес вибору професії, зіставлення можливостей особистості з вимогами професії, а також як розвиток професійно необхідних якостей людини і «знаходження смислу праці, що

виконується у конкретній соціально-економічній ситуації» (Л. І. Божович, Е. Ф. Зеєр, Е. А. Клімов, С. П. Крягжде, В. Д. Шадріков).

Виділення акмеологічного й андрогінного підходів у психології змістило акценти у розумінні психологами професійного самовизначення, яке почало розглядатись як невід'ємна, не обмежена часовими межами сутнісна характеристика і механізм професійного становлення особистості, формування суб'єкта професійної діяльності (В. В. Рибалка).

Розвиток категорій суб'єктності і життєтворчості в психології (В. М. Доній, І. Г. Єрмаков, В. М. Ямницький та ін.) дозволив зрозуміти професійне самовизначення не тільки як процес вибору професії або альтернативних сценаріїв професійного життя, але й також як форму суб'єктної реалізації, самоздійснення, життєтворчості особистості.

Аналіз сучасних наукових досліджень показує, що поняття професійного самовизначення у сучасних психологічних дослідженнях розкривається в термінах суб'єктного, діяльнісно-особистісного, акмеологічного, задачного та ін. підходів, що зумовлює як особливості розуміння змісту самого поняття професійного самовизначення, так і структурних компонентів означеного феномену. Залежно від теоретико-методологічних засад, а також особливостей конкретної професійної галузі, її вимог щодо особистості професіонала, як детермінанти професійного самовизначення майбутніх фахівців визначають: особливості мотивації і певних особистісних диспозицій (локусу контролю, емоційної врівноваженості, комунікативності тощо), аспекти самосвідомості (самооцінювання, цілеутворення, саморегуляції, самоуправління і самореалізації), ціннісно-сміслові особливості особистості, смисложиттєві орієнтації, обізнаність щодо особливостей професійної діяльності і наявність досвіду її реалізації, творчий, продуктивний характер інтерпретації професійних задач, здатність до рефлексії та ін. (О. А. Кожурова, Ю. А. Миронова, І. В. Митюкова, Л. Н. Плоткіна та ін.).

М. І. Ситковська

ОСОБИСТІТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Успіхи у навчанні та вихованні студентської молоді зумовлені багатьма факторами, кожен з яких є досить вагомим. Зупинимося на особі викладача, який бере на себе роль вчителя, вихователя та наставника. Особистість викладача – це досить складне поєднання професійних, ділових, моральних та характерологічних якостей, ціннісних орієнтацій, емоційних та психічних станів. Ця система якостей і виступає тим важливим суб'єктивним фактором, який визначає ефективність всієї навчально-виховної роботи у виші. Вона виявляється у повсякденній взаємодії, співробітництві, спілкуванні викладача зі студентами, в